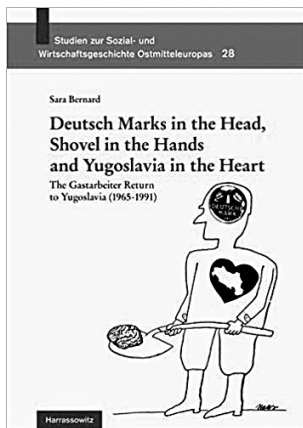

др Милан Радовановић, историчар
Београд

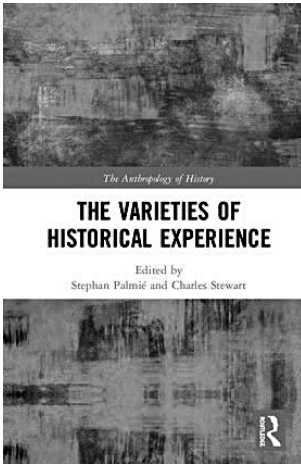
Друштвена историја у фокусу XXXV

Bernard, Sara, *Deutsch Marks in the Head, Shovel in the Hands and Yugoslavia in the Heart – The Gastarbeiter Return to Yugoslavia (1965-1991)*, Harrasowitz Verlag, Wiesbaden 2019, 300.

Економска емиграција играла је изузетно значајну улогу у друштвено-политичкој стварности социјалистичке Југославије. Бавећи се феноменом такозваних „гастарбајтера“ историографија се, међутим, преваходно посветила процесу привременог исељавања у земље Западне Европе. Монографија Саре Бернар посвећена је умногоме запостављеном питању повратка радника у Југославију. Ауторка покушава да пронађе одговор на питање како је ова специфична репатријација утицала на друштвено-политичку стварност југословенске државе. Разматра феномен преоптерећења тржишта рада, његов утицај на већ захукталу друштвену и политичку кризу, односно на коначни распад савезне државе. Монографија је подељена на три веће целине, посвећене променама југословенске миграционе политике; реинтеграцији повратника и прекомпоновању породичних веза после репатријације, односно начину на који су повратници себе доживљавали и дефинисали, а у светлу питања идентитета и транснационалности заједнице и појединца. Сара Бернар по позиву предаје историју на Голдсмит Универзитету у Лондону. На Универзитету у Глазгову ангажована као истраживач на смеру Економска и

друштвена историја и предавач на смеру Студије Централне и Источне Европе.

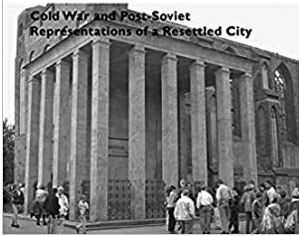

Palmié, Stephan (Ed.); Stewart, Charles (Ed.), *The varieties of historical experience*, Routledge, London; New York 2019, 274.

Значење и значај прошлости далеко превазилазе оквире базичног историцизма. Објективности саме прошлости у сваком је тренутку супротстављена субјективност са којом појединац прошлост посматра и садашњост модификује оријентишући се у односу на њу. Стефан Палмије, професор антропологије на Универзитету у Чикагу и Чарлс Стјуарт, професор антропологије на Лондонском универзитетском колеџу уредници су зборника радова посвећеног сложености и разноврсности историјског искуства као субјективне манифестације објективне прошлости. Основна претпоставка свих прилога јесте да би класичној историографији интердисциплинарност, посебно употреба метода етнологије и антропологије, омогућила слојевитије и свеобухватније сагледавање предмета истраживања. Класична историографија, а у циљу активације и актуелизације како прошлости, тако и саме дисциплине, разматра се упоредо са популарнијим формама, попут филмова, историјске фикције и музејских поставки. Публикација је подељена на шест већих целина и садржи, уз преговор, укупно једанаест радова. Аутори начин на који се разумевање прошлих догађаја мења и модификује у контексту садашњег тренутка разматрају у вези са развојем различитих историографских жанрова, улогама које у дефинисању историјског искуства играју емоције, различите локације и постојећа традиција. Коначно, последња целина посвећена је могућностима будућег развоја историографије у светлу мултиперспективности.

Kaliningrad and Cultural Memory

Edward Saunders

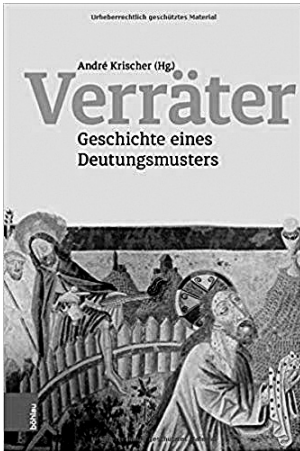
Saunders, Edward, *Kaliningrad and cultural memory: Cold War and post-Soviet representations of a resettled city*, Peter Lang Publishing, Oxford; Bern; Berlin; Bruxelles; New York; Wien 2019, 308.

По завршетку Другог светског рата, некадашња Источна Пруска постала је део Совјетског савеза, а некадашњем Кенигсбергу (*Königsberg*) име је промењено у Калињинград. Пошто су у следећих неколико година досељеници заменили некадашње немачко становништво, родни град Имануела Канта, опустошен у рату, претворио се у својеврсни историјски и културолошки куриозитет. Монографија Едварда Саундерса, професора књижевности на Вебстеровом приватном универзитету у Бечу, посматра историју Калињинграда у другој половини двадесетог века у контексту традиције сећања на Кенигсберг. Монографија је утемељена на анализи књижевних дела, културне баштине и визуелног идентитета града и подељена на три велике целине. Прва је посвећена симболичном значају Кенигсберга, односно Калињинграда као својеврсног споменика немачкој култури и происходећем феномену носталгије. У другој целини се аутор бави различитим тумачењима и разматрањима идеје „Канта и Кенигсберга“ у хладноратовском контексту. Коначно, трећа целина је посвећена анализи интеракције сећања, носталгије и историје у начину на који су град у својим делима представили фотографи, песници и филмски ствараоци који су Калињинград посетили током шездесетих година двадесетог века и касније.

Scharnowski, Susanne, *Heimat – Geschichte eines Missverständnisses*, Academic Verlag, Darmstadt 2019, 272.

На први поглед једноставно питање тога шта је домовина сакрива изузетно комплексан проблем, а сваки одговор који би се могао понудити за собом повлачи бројне политичке контроверзе и, потенцијално, отворене сукобе. Посебно је историја Немачке остала суштински прожета и обележена контроверзама које прате свако разматрање садржаја, значења и значаја појма домовина. Сузана Шарновски, научни сарадник Слободног универзитета у Берлину, у својој монографији разматра промене у вредности и улози појма домовине у немачком друштву и култури, односно природу различитих дебата које су о овом питању вођене почевши од седамнаестог века. Једанаест поглавља, посвећених различитим периодима у развоју немачке државе, представљају својеврсну историјску вертикалу, у оквирима које ауторка тражи одговор на питање које се налази у самој основи истраживања. Појам домовине анализира је у тематским оквирима романтичарског схватања националне еманципације, јаке пропаганде периода колонијализма, Првог светског рата, идеолошких темеља националсоцијалистичке Немачке и наднационалних идеала послератног света. На основни тематски оквир надовезују се и разматрања појмова кича и носталгије који представљају својеврсни лајтмотив у дебатама вођеним о садржају појма домовина.

Krischer, André, *Verräter – Geschichte eines Deutungsmusters*, Böhlau Verlag, Wien; Köln; Weimar 2019, 353.

Издаја је једна од ретких тема које су биле подједнако актуелне у сваком тренутку историје, скоро па потпуно независно од актуелних друштвено-политичких околности. Стога се о издаји може говорити као о једном од доминантних образаца (Deutungsmusters) помоћу којих појединац настоји себи да објасни функционисање друштвеног окружења. Док су, међутим, писци јеванђеља издајника препознали у лику Јуде, данас се овај израз све чешће користи када се говори о политичким, односно противницима одређеног режима. У том смислу радови сакупљени у зборнику чији је уредник Андре Кришнер, професор историје Велике Британије и Комонвелта на Универзитету у Минстеру, не представљају само својеврсну ретроспективу развојног пута једног појма и његовог садржаја, већ и преглед историје инструментализације издаје у зависности од постојећег друштвено-политичког контекста. Публикација, поред предговора уредника, садржи укупно шеснаест радова. Аутори су мотив издаје разматрали бавећи се појединцима чије је биографије умногоме обележио управо овај чин (Брут, Бенедикт Арнолд, Франц Рафл, брачни пар Розенберг), контекстима у којима је издаји, превасходно споља или ретроактивно, приписан смисао другачији од примарног (националсоцијализам, стаљинизам) и теоријским разматрањима издаје као мотива у литератури, обреда прелаза и дискурсивног ресурса савремене политике.